

Ik maak je hierin aanwezig

Willem van Toorn

Ik maak je hierin aanwezig

Een keuze uit de gedichten door
Benno Barnard en Marjoleine de Vos

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij bv
2026

Deze publicatie kwam tot stand dankzij een subsidie van het
Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Copyright © 2026 erven Willem van Toorn

Copyright © 2026 samenstelling en inleiding Benno Bernard en
Marjoleine de Vos

Copyright foto's p. 59-67 © Theo Baart

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar ge-
maakt, in enige vorm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schrift-
telijke toestemming van Em. Querido's Uitgeverij bv, Weteringschans
259, 1017 xj Amsterdam. Ook tekst- en datamining van deze uitgave is
niet toegestaan zonder schriftelijke toestemming van de uitgeverij.

Voor de productie van de boeken van Querido wordt alleen gebruikge-
maakt van duurzaam en verantwoord geproduceerd papier.

Omslag Brigitte Slangen

Omslagbeeld Willem van Toorn

Foto auteur Ineke Holzhaus

Binnenwerk Perfect Service, Reeuwijk

ISBN 978 90 253 2070 6 / NUR 306

www.querido.nl

Inhoud

‘Waar bergen we dat allemaal op’. Over de poëzie van Willem van
Toorn (1935-2024) 15

HERHAALDE WANDELING. GEDICHTEN 1960-1975 (1977)

Au village sans prétention 21
Leg je gezicht af 23
Kerkhof – Requiem van Fauré 24
Kijkdoos 25
De postbode 26
Hoogtevrees 27
Landschap voor een dode meneer 28
Simulatiespel 30

EEN KRAAI BIJ SIENA (1979)

Oud huis 32
Inleiding tot de taalbeheersing 33
Vermeer, *Gezicht op Delft* 34
Twee mannen in een landschap 35
Gedicht voor mijn vader, op zijn zevenenzestigste verjaardag, in het
jaar van de volkstelling 37
Registratie 39
Een kraai bij Siena 40
Een leeg huis
Stoelen samen gekocht 41
Of was het gewoon ons huis 42
Landlopers sliepen hier. Een krant 43

HET LANDLEVEN (1981)

Paolo Uccello, <i>De slag bij San Romano</i>	44
Twee dochters	45
Soms maar vaak	47
Geheugen	48
Praag	49
Jacht	50
Verlaten landgoed 1	51
Verlaten landgoed 2	52
Ordnance Survey	53
Bij Gouda	54
Twee doden	55
Rilke	57
Het landleven	
Huis 1	61
Huis 2	63
Huis 3	65
Decor	67

GULLIVER (1985)

Polder	69
Het gedicht	70
Tekens	71
Over Genesis	72
Gulliver	
Lilliput	73
Glumdalclitch	74
Rotterdam	75
Zuilichem, 7 augustus 1671	76
Rolandseck	77
In memoriam	78

DE AARDSE REPUBLIEK (1988)

In wit

- 1 *Grens. Dan het land in stijgen uit de mist* 79
- 2 *Zo hoog het oog reikt skiërs op de berg* 80
- 3 *'In vrede rust Andreas Geisler, postbeambte'* 81
- 4 *Te wit dit alles, vindt de kraai. Hij krast* 82
- 5 *Deze nacht was de bol weer omgekeerd* 83

Huis 84

Worpswede 85

Franse tuin 86

The Human Figure in Motion

- 1 *Man Walking at Ordinary Speed, 10 opnamen, 0,083 seconde* 88
- 2 *Man Walking Upstairs, 12 opnamen* 90
- 3 *Woman Standing, Putting on Dress over Head, 8 opnamen* 92

De rivier

- 1 *Je zal er nooit meer komen. Dus waarom* 94
- 2 *Zo. Daar stroomt het tussen ons. Misschien niet eens* 95
- 3 *Honderd keer liepen we hier op de dijk. We keken* 96
- 4 *Je was hier kind geweest. Ik wilde vragen* 97
- 5 *Eenzaam ben je altijd aan het water* 98

EILAND (1991)

Het eiland op de tafel uitgelegd 99

De tafel staat in mijn kamer 100

Geen vesting de stad. Aan drie zijden 101

De tijd dringt. Je moet bijna hier zijn 102

Moet ik voordat je komt 103

Ik wilde zo graag dat gezeefde 105

De krant is van dinsdag, vandaag 106

In dezelfde krant 107

Landschap met vader 108

Stilleven 109
Kerkhof van Olena 110
Le Grand Parc 111
Overlappingen 112
St. John's Beck, Lake District 113
Waarover praten we nog 114
Wat zeg ik als ik het woord 115
En andere beelden. De ochtend 116
Wovon man nicht sprechen kann 117
Maar gevoel is ook mij meer vertrouwd 118
Ik weet wel: dit is in mijn hoofd 119
Niet denken aan die kamer 120
Al wat rest is verhalen 121
Een vrouw gezien met een versteend gezicht 122
Geen landschap naamloos. Altijd wel een kaart 123
Als kind de zomerochtend van het huis 124
Dat we alleen kunnen zien 125
Zeker heb ik jou zo gezocht 126

DOOLTUIN (1995)

hortus conclusus 127
grotto 128
noli me tangere 129
Afgebroken dijkhuis 130
Een beek maken
1 *Kaart. Zwart-op-wit hoe het was* 131
2 *Uiteengezet in een boek* 131
3 *Hoe zoek je een beek terug* 132
4 *Nee. De onvervreembare beek* 132
In zijn hoofd
1 *De akkers wit van rijp. Een zware geur van herfst* 133
2 *Verdwaald in het woonerf dat er nu staat* 133

Voorjaar 134

Le Sieur de Sainte-Colombe, *Concerts à deux violes esgales* 135

TEGEN DE TIJD (1997)

Tegen de tijd

- 1 *Dit is verteld voor een oude* 136
- 2 *Een wolkeloze middag, oostenwind* 137
- 3 *Had tenminste een engel, Brandaan* 138
- 4 *Dus komt de vraag hier: hoe* 140
- 5 Joseph Haydn, *Divertimenti für Baryton, Viola und Violoncello* 142
- 6 *De tocht erheen door het dal, onder een stolp van hitte* 143
- 7 *Aan het einde van elke reis* 144
- 8 *Gortis, schrill van krekels. De resten van de antieke stad* 145
- 9 *Ooit een dichter ontmoet* 146
- 10 Johann Sebastian Bach, *Die Kunst der Fuge* 148
- 11 *De tuin is leeg. Ze heeft zichzelf gestorven* 149
- 12 *Tussen wolken en aarde de tekens* 150

Hans Memling, *Portret van een jonge vrouw*, mogelijk Maria Moreel, 1480 (later genaamd 'de Perzische Sibille') 151

Co Westerik, *Vrouw in kleine ruimte* (1978) 152

Stadstuinen 153

Évora: São Francisco, Capela dos Ossos 154

Sesimbra 155

Eiland 156

Brieven

Het licht 157

Piero della Francesca, *Leggenda della vera croce*

- 1 *Dit is over het kruishout allemaal* 158
- 2 *Verhaal van verf. Wie het nu leest weet niet* 159
- 3 *Het moet wel zo zijn dat jij ergens staat* 160
- 4 *Gezichten doorgewoon buiten op straat* 161

HET STUWMEER (2004)

Laren, penaten 162
Lagen 163
Voortekens 164
Perimèle 165
Gesticht 166
Gulliver: Afscheid van de Houyhnhnms 167
Oosterhouw 169
De meester 170
Hester 's ochtends 171
Jan Mankes, *Geit* 172
Klaprozen 173
Het stuwmeer

- 1 *Er staat een man in de zon* 174
- 2 *Hij staat er de volgende dag weer* 176
- 3 *Zo bestaat in mijn hoofd sindsdien* 178
- 4 *Vaak kom ik eerst bij dat huis* 179
- 5 *Nu is het er, zie je wel, nacht* 180
- 6 *En waar komt nu deze vandaan* 183
- 7 *Kijk hier: mijn oudste vriend W.* 185
- 8 *Een andere keer. Ik ga* 187
- 9 *Gezichten. Stemmen. Landschappen. Reddeloos* 189
- 10 *Che farò, vraagt de Engelse alt* 191
- 11 *De troost is dat ooit mét mijn hoofd* 193

DE HOFREIS (2009)

Nazomer

- 1 *Komediant herfst vermomt zich nog als zomer* 194
- 2 *Ongemerkt afgelopen het loom bedrijf* 195
- 3 *Dat je er niet meer aan ontkomt het groot* 196

La città ideale

Dit begint met een lijn 197

Als een Kunst der Fuge 198

Gaat het nog over de stad? 200

Nu is de stad in een spiegel 201

Hier ligt een slordige kaart 202

Waar het plan is gemaakt 203

Winter. Nu zie je dat het stadspark 204

Achter de stad die je ziet 205

Battaglia (Paolo Uccello, De slag bij San Romano) 207

Die Kunst der Fuge

Dit begint met een lijn 208

Wat mij hier in de rede valt 209

Niet afgekomen, uw laatste fuga. Net 210

Wie van ons is nu dux 211

Ken ik u? vraagt het woord 212

O mij best, dan ben ik 213

Wordt dit je te polyfoon? 214

Taalgrens, Enghien/Edingen 215

Geen zoon

1 *Al dat mooie weten, de precieze maat* 216

2 *De kleine jongen uit het dorp komt langs* 217

Bij gaslicht 218

Centrum 219

De rode schoenen 220

Brief uit Praag, 1985 221

Amulet 222

Split 224

Oom J. 225

Christoffel 226

Verkeerde wereld 227

De hofreis

Inpakken 228

Vertrek 229
Onderweg 230
Logies 231
Het hof
 1 *De lange hangbrug over, de hoge boog van de poort* 232
 2 *Keizerin. Kind uit je dorp. Je zag haar 's avonds* 233
De terugreis 234
Thuiskomst 235

BEZWERINGEN (2013)

Bentlage

- 1 *Zetstukken van de herfst in beeld geschoven* 236
- 2 *Avond. Uilen nog niet, maar diep in holle paden* 237
- 3 *Lanen uit alle richtingen. Er schijnt een wet* 238
- 4 *'Je beenderen zullen hier als bloemen bloeien'* 239

Amstelpark met gezelschap 240

Herman 242

Ella 243

en Erik 244

Ars moriendi 246

Rien 247

In memoriam Adriaan Roland Holst 248

Brief uit de Berry 249

Stroomgebied 250

Goden 252

Een winter in Le Petit Jouhet

- 1 *Akkers ijshard. Hagen ontbladerd. Een streekroman van sporen* 254
- 2 *Zijn front een paar uur rijden vanwaar ik nu* 255
- 3 *Hoe diep dringen geluiden door in vezels van* 256
- 4 *Marters in de tuin vannacht. Hond volgt hun sporen* 257
- 5 *'Vanmorgen mistig, zodat ik op de zwaar beschoten* 258

Montaillou 259
Der Tod und das Mädchen 260
Boer Kofoed, nog niet dood 261
De andere blik
 1 *Ik met mijn noordelijk landschap* 262
 2 *Hoe dit voorvaderland terug te geven* 263
 3 *Hoe het toen was. Men plaatste de ezel* 265
Frans Hals, portretten 267
Een voorjaar 268

DE DAGEN (2020)

Kraanvogels 269
Pip 270
Canto Ostinato 271
Vide-grenier 272
Nachttrein 273
J. 274
Schrapper 275
De meekrapvlinder 276
Eten 277
High Society 278
Gereedschap 279
Anna 280
Ligeti – *Zes bagatellen voor blaaskwintet* 281
Droom 282
Alzheimer
 1 *Vergeeten ben je nu hoe je de eerste keer* 283
 2 *Vandaag zie ik je terug op een foto* 284
Bisogna morire 285
Déchetterie 287
Luwte 288

Bezoek van vader 289
Stenen 291
Neerijnen 292
Psalm 72 vers 2 en later
1 *De bergen zouden vrede dragen* 293
2 *De heuvels heilig recht. O mijn vriendin, de vrede* 294
Voedertafel 295
Schilder 296
Dora aan Franz K. 298

NAGELATEN GEDICHTEN

Brieven aan Daniele C.
1 *We sliepen in je veel te groot geworden huis* 299
2 *Weer thuis. Maar je vraag reisde mee. 'Dit bloedjaar'* 300
3 *Waarom ik aan hen denk? Omdat ik wel besef* 301
4 *Je kent het gevoel, vriend D., je zit in een kamer vol* 302
5 *Ik woon hier in een ander land, D., ik bedoel* 303
6 *Een tuin van inkt maakte de grote* 304
7 *Geen dag zonder troost, D., soms grote* 305
Kerkhof te Huizum 306
De overkant 307

*

Aantekeningen 309

Verantwoording 311

‘Waar bergen we dat allemaal op’

Over de poëzie van Willem van Toorn (1935-2024)

Waarom denk je altijd als je in de gedichten van Willem van Toorn leest: wat een sympathieke dichter? Het kan haast niet anders of iedereen denkt dat, want er is veel aanleiding tot die gedachte. En ook tot een andere: wat een soepele, muzikale dichter! Zeker de laatste jaren van zijn leven liet hij wanneer hij voordroeg het dansante van zijn gedichten horen. Assonanties, onnadrukkelijke rijmen, soms wel en soms niet, luchtige klankenreeksen, vanzelfsprekende versregels met ook wel eens een heel onvanzelfsprekend enjambement, zoals in het gedicht ‘Eiland’ uit 1991:

*Maar wel de steiger teren voor het veer,
de vaargeul openhouden, het uitzicht
bewaren op wat voor ieder kind weer
in dromen opdoemt: later ooit nog van
hier oversteken naar wat daar onzicht-
baar lokkend ligt: de overkant.*

‘onzicht-/baar’ – je moet maar durven. Maar dat durfde hij dan ook, hoewel hij in het algemeen voor betekenisvolle enjambementen was. Het is juist die moeiteloze afwisseling tussen principe en wat het gedicht op deze plek nu toevallig vraagt – geen al te lange regel, een klankverwantschap met dat ‘uitzicht’ van drie regels hoger – die zijn poëzie zo aantrekkelijk maakt. *Schijnbaar* moeiteloos, moet je daaraan toevoegen, want hij kon lang aan een gedicht werken en er veel versies van maken voor hij het publiceerde.

En dan gaat het alleen nog maar over verstechniek en niet over wat hem zoal bezighield. En dat was veel.

In zijn romans, verhalen en essays zie je zijn sociaaldemocratische sympathie, zijn hartstocht voor het landschap en zijn inzet voor het behoud van wat daar mooi aan is, zijn milde maar ook vaak kritische blik op de omgeving, inclusief de mensen, zijn romantische kant.

Wat dat laatste betreft: hij was een nuchtere romanticus, of althans zijn *verwoording* blijft altijd nuchter, maar slaagt er zo des te beter in bij de lezer emotie op te roepen – sommige liefdesgedichten zijn regelrechte tranentrekkers, maar zonder ooit sentimenteel te worden. Neem nu 'In memoriam' (uit 1985), dat tegelijk een liefdes- en een doodsgedicht is:

*Ik droomde dat je naast me lag vannacht.
Je was al ziek. Je zei: tot in mijn merg
ben ik van dood. Vind je het erg
dat je niet in me kunt? Hou me maar zacht*

*tegen je aan. Ik zei: je was zo wit
en moe toen ik je zag – en dan onzicht-
baar in een kist waar ik het pad afging,
de regen en het dorp in. Wachtend gras*

*lag naast de kuil in zoden opgetast.
Hoe ben je dan weer hier. Je zei: ik wou
nog doen wat ik waarom had nagelaten:
praten met je in bed hoe levens praten.
Maar wat ik nu ben heeft geen taal bij jou.*

*Er was geen lamp. Hoe ik je dan toch zag.
'k Viel in de droom in slaap. Je hield me vast.
Koud bleef de kamer tot ver in de dag.*

Wat zijn 'politieke' kant betreft: hij was een oorlogskind. Dat heeft hem meer dan wat ook getekend en tot in zijn nagelaten gedichten speelt de oorlog en alles waar die voor staat een rol. Hij was beslist geen activistische dichter, iedere schreeuwerigheid was hem vreemd. Maar hij geloofde in rechtvaardigheid, in wezenlijk fatsoen, in de mogelijkheid van de volksverheffing, in het ideaal van mensen die ongeacht hun toevallige afkomst belangstelling konden krijgen voor kennis, boeken, kunst – in het soort socialisme van de Wereldbibliotheek kortom, met die vooroorlogse slagzin 'Goede en goedkoope lectuur voor arbeiders'. Tegelijk had hij genoeg rondgereisd in en gelezen over communistisch Europa om te gruwen van simplistisch en extremistisch links.

Hij was een belesen man, die heel goed in staat was andere schrijvers en dichters te bewonderen, ook dichters wier werk in het geheel niet op het zijne leek, zoals de Vijftigers of Hans Faverey. Maar imitatiezucht was hem vreemd, al had hij vanzelfsprekend het nodige geleerd van binnen- en buitenlandse grootheden, Achterberg, Nijhoff, W.S. Graham, later ook Rilke en Elizabeth Bishop. Het merkwaardige is dat je nergens een beslissende invloed kunt aanwijzen, alsof hij zich door niemand van de wijs liet brengen en het hem geen moeite kostte Willem van Toorn te blijven: van het prille begin tot hij ermee ophield omdat de dood hem onderbrak was hij onveranderlijk zichzelf. En onveranderlijk op een hoog niveau.

Dat laatste maakte het bijna onmogelijk om een bloemlezing uit zijn werk samen te stellen; er lijkt zo weinig reden om het ene gedicht boven het andere te verkiezen, ze zijn haast allemaal geslaagd. Toch hebben we dat gedaan, met een zekere mate van lukraakheid, die bij een zo consistent oeuvre onvermijdelijk is.

Bij de eerste bundels hebben we een keuze uit zijn eigen keuze gemaakt, *Herhaalde wandeling* (1977). Want hoe goed zijn

gedichten ook van meet af aan zijn, er was een beperking aan de omvang van dit boek en het leek ons, al die gedichten in chronologische volgorde achter elkaar lezend, dat Van Toorn ergens in de jaren tachtig zijn eigen hoogste niveau had bereikt.

Sommige bundels hebben we dan weer in hun geheel opgenomen, zoals *Eiland* (1991), en daarvoor hebben we geen andere rechtvaardiging dan het gevoel dat we om zo te zeggen één gedicht in de vorm van een bundel lazen. Dat leidde ook tot een gewetenskwestie: in het geval van *De jongenskamer* uit 2018, een bundel die in honderd pagina's één verhaal vertelt, het verhaal van zijn leven, was het alles of niets. Uiteindelijk hebben we besloten de bundel niet in dit boek op te nemen: we hadden erg veel uit andere bundels moeten weglaten, terwijl dat magnum opus afzonderlijk verkrijgbaar is en ook zal blijven.

Alles bij elkaar komt het hierop neer: selecteren uit zo'n groot en groots geheel is onvermijdelijk ook een kwestie van emotie, instinct, natte vinger.

Hoe goed sommige van zijn verhalen ook zijn, hoe meeslepend zijn grote roman *De rivier* ook is, zijn poëzie is het hoogtepunt van zijn werk. Daarin lijkt het voornaamste thema te zijn: sporen. Sporen van mensen in landschappen, sporen van liefdes in het geheugen, ruïnes, paleizen of vervallen boerderijen die van vroeger leven verhalen: 'Het moet wel zo zijn/ dat ieder landschap de tekens bewaart/ van wie er leefden.'

Wie schrijft er nu zoiets fantastisch als een gedicht dat 'Landschap voor een dode meneer' heet? Dit vroege gedicht – het dateert uit 1968 – doet een poging om een bij een vermolmde uitspanning aangespoelde zelfmoordenaar alsnog een plezier te doen: 'waarom dan niet nog eenmaal/ [...] de speeltuin voor hem bevolken/ met wat kinderen en de deuren/ van het slot doen, een ober huren?'

Zo'n gedicht is typerend voor de Van Toorn van toen en zeker

van later. Er komt veel in bij elkaar: een dode, de behoefte om die weer even tot leven te wekken, een verkruimelend bouwwerk, het gedicht dat tijdelijk in taal herstel mogelijk maakt. Dat alles op zijn vertrouwde toon, dat schijnbaar achteloze parlando, waarmee hij kans ziet om zo ongeveer *alles* in poëzie onder te brengen, hij heeft als het ware geen proza nodig.

Dat 'weer tot leven wekken' brengt ons bij het onderwerp religie. Hij was niet 'gelovig', hij was in de hoogste zin van dat woord een humanist, een mens die in de menselijkheid geloofde en wiens hemel het gedicht was, een droom waarin 'ik je dan toch zie'. Wat overigens niet wegneemt dat hij met het grootste respect andermans mis kon bijwonen.

Zijn bundel *Bezweringsen* (2013) is in zekere zin een verbaal hiernamaals. Hij gaat grotendeels over al de geliefden in zijn omgeving die, in vrij korte tijd, stierven. Wie wil er lezen over schoonzussen, broers, oude vrienden die kanker kregen en stierven, of jong waren maar stierven? Maar er is niets hinderlijk persoonlijks aan, hoe persoonlijk het ook allemaal is. Van Toorn ziet kans om al dat ondraaglijke sterven zo te verwoorden dat het elke lezer aangaat, niet vanwege hem of de specifieke doden, maar vanwege iets wat zich moeilijk vangen laat en wat van iedereen is: onuitsprekelijk verdriet om het teloorgaan van wie niet hadden mogen sterven. Door Van Toorn wordt dat in de allergeeueste woorden gevangen: 'Het ging er wreed aan toe.'

Dat geldt altijd voor iedereen, maar in de juiste context gezet wordt het schrijnend. Het geldt uiteraard ook voor Van Toorn zelf, zo'n goeie dichter is een gat in het landschap, geen miniem spoor waar je veel moeite voor moet doen om het te vinden. Hij schreef zelf, berustend, een gedicht onder de titel 'Bisogna morire' naar een lied van de zeventiende-eeuwse Italiaanse componist Stefano Landi, 'we moeten toch sterven'. Maar waar blijven de beelden, vraagt de dichter zich af, van de kleindochters die

bramen plukken, of 'de geur van lievrouwewedstro/ als het gras in de wei net gemaaid is', waar het beeld op het pad van 'mijn lief// met de kleine witte hond': 'waar bergen we dat allemaal op/ als het niet meer kan in die kop/ van mij omdat die niet meer daar is?'

In dat gedicht dus. Het weerkaatst, net als al die andere gedichten, de werking van die kop van hem, neemt zijn taak van hem over. Hoezeer wie hem kenden die karakteristieke kop zelf ook missen.

Benno Barnard en Marjoleine de Vos

Au village sans prétention

Het beste van het dorp is stilte,
al is er achter gesloten gordijnen
een eindeloos fluisteren, als wilde
men je angst aanjagen en laten verdwijnen.

Ook al vermoed je achter staldeuren
hooi en rode handen van knechten
en hijgende meiden, die vechtend
hunkeren naar Het Gebeuren,

zoals ook merries, die Het 's nachts wakker houdt,
je hoort haar hinniken tot het kraaien van de haan.
De waanzin is nabij, maar zeer vertrouwd:
als je er niet aan denkt is het niet waar.

Zo is van het dorp stilte het beste.
Met zwarte boeken in hun vrome handen
gaan ze er in zwarte stoeten over de landen,
op geruisloze fietsen naar de vesper.

Dan zou je niet willen geloven dat
onder de stenen petten horden
broeiende rovers klaarliggen om wakker te worden
uit een slaap rood als bloedbad.

Zij was er eenmaal. En toen wij
terugkwamen uit het bos en de takken
opzij bogen, zagen wij dat het dorp lag te wachten,
koortsig en wild en blij.

'Zij brengen ons,' zei ik, 'waarschijnlijk ten offer aan de goden.' Maar er gebeurde niets dan dat een hees en duidelijk gefluister als een storm achter de deuren opstak, en alle hanen kraaiden, onophoudelijk.

Leg je gezicht af

Leg je gezicht af, het is bijna donker,
je lippen en de schaduw om je ogen,
je ogen zelf die niet alles geloofden,
of alles niet geloofden, en je mond en

de wonden die er zijn, of waren, of veel later
pas zullen komen, en de opperhuid
die je begrenzing is en jouw bestaan van
het opgaan in dat van de ander scheidt,

het zoute tranenspoor van de ontroering
omdat vandaag het licht alleen maar licht was,
om vingers die misschien je mond beroerden,
warm van het leven van een die dichtbij was.

Laat het zijn schaduwen als vleugels uitslaan:
een vogelmasker met je angst bevrucht
dat uit het eenzaam laagland van de dag
je naar de waters van de slaap zal voorgaan.
Leg je gezicht af, het is bijna nacht.

Kerkhof – Requiem van Fauré

Voor John Barnick

Hier is de dood niet geweldig,
maar een wit landschap waar een milde blauwe
herfst zijn handen komt vouwen,
stil over doodmoede velden.

Aan de voeten van de bomen ligt de zon
te verlangen naar de deken van de nacht.
Zie je, alles is niet zo on-
draaglijk als je had gedacht.

Kijkdoos

Alles is hier secuur
als een horloge getekend:
in de gemeentehuisdeur
echte planken, door strepen
aangeduid. Er beweegt een
kindje zich door als een mier.
De kerkklok loopt op het uur
nauwkeurig gelijk met de hemel.

Vernuftige wolkjes drijven
dagelijks troostend over.
Zomin als van de vogels
zie je de dunne lijnen
waarmee zij worden bewogen.
Ten slotte de bewoners,
kijkend met onbegrijpelijk
precies ingeslepen oogjes.

De godsgroot misschiene hand
die achter het op de wand
liefdevol aangebracht zwerk
sleutelt aan het uurwerk
fladdert morgen verlamd
neer op ons allen, een vlerk
van liefde en angst, en sterft
als de doos vliegt in brand.

De postbode

Tikt er tegen de ruiten
een hand? Of regen, een vogel?
Kijk niet. Zeker staat de postbode
dan in het donker buiten.

Hij bestaat niet echt, maar je roept
hem op door aan hem te denken.
Zwart nadert hij om de hoek,
zeker zal hij aanbellen
met zijn witte brief: dit verzoek
is het allerlaatste. U moet
zich nu spoedig melden.

Denk niet aan hem, het is de
regen, een tak, wind, een vogel.
Wij zwijgen ons dood in de stilte
die valt. Denk niet aan de postbode.

Hoogtevrees

Te zien uit het raam hangt een man
aan de kerktoren. Dat wil zeggen:
een plank hangt er, waar de man
op zit, doodbedaard, een leidekker.

Schrik hier. Zo-even zette
hij zich af en zweefde
blinkend enkele meters
om de spits, beentjes uitstekend
dun als iets van insecten.

Dus verschijnt het woord bang.
Want al maakt het gedicht een man
die 100 m hoog hangt,
verwacht er geen wonder van.

Ik doe wat ik kan: een lijn
van goed nylon, haken, een plank.
Maar wat als hij dadelijk klein
als een mier beneden belandt,
tussen de regels verdwijnt?

Geen woord dat hem opvangt.

Landschap voor een dode meneer

Hier maakt de rivier een bocht.
De uitspanning wacht al jaren
vermolmend op de sloophamer,
muren gaan over in mos.

In bochten zoals je weet
spoelen ze meestal aan.
Zo ook dit gezochte lichaam:
ene H, die volgens de krant
in terneergeslagen toestand
de woning verliet, gekleed
in zijn zondagse pak (er staat
nooit bij: en even eenzaam
als wie dit bericht leest).
Een ongeluk werd gevreesd.

Nu ik op dit filmpje van taal
het gebeuren voor je herhaal,
waarom dan niet nog eenmaal
(terwijl bij zijn voeten kolkjes
hem zachtjes landwaarts sturen)
de speeltuin voor hem bevolken
met wat kinderen en de deuren
van het slot doen, een ober huren?

Breng ook in het beeld aan
dames met parasols
theedrinkend op het gazon
en strohoedheren zoals
in zijn jeugd hebben bestaan.
Schilder ze desnoods op karton.

In deze prent landt hij dan.
Hij is er even stil van
op de dansende benen na
in het lustige water.
In het oevergras lijkt het dwaze
hoofd zich nog af te vragen:
is dit nu werkelijk doodgaan,
deze vrolijke thuiskomst?

Einde.

Wat nu nog komt
draaien we gauw door.
Het café kruimelt weg, het decor
valt uit elkaar. Ondergronds
aasdiertjes die naderen.
Terwijl wij de zaal verlaten
bedekt het gordijn hun scharen,
vluchtende uit zijn haren
toen de agent hem vond.